

DOSSIER

URBANOPOROSI Col·lectiu (Sa) badall

Format per la fotògrafa Berta Tiana Alsina i els geògrafs Bernat Lladó Mas i Maties Serracant Camps, (Sa)badall és un col·lectiu nascut l'any 2010 que explora les noves realitats geogràfiques de l'espai urbà i del territori.

A través d'una mirada pausada i crítica, barrejant formats i llenguatges diversos, pretenem posar de relleu algunes de les dinàmiques urbanes i territorials contemporànies a fi de proporcionar les bases necessàries per generar debats i reflexions al voltant de les mateixes.

El projecte d'art geogràfic "Urbanoporosi. Sabadell i els silencis urbans" és el primer fruit del treball del col·lectiu. Presentem, com a proposta principal, una exposició on a través de la fotografia, la cartografia, el text i el vídeo pretenem compartir una imatge, o potser una contraimatge, de la ciutat, tot provocant i facilitant el debat i l'apoderament ciutadà del futur d'aquests espais urbans. Les xerrades, els debats, els itineraris i les diverses trobades que hem organitzat formen part de la dinàmica social a la qual volem contribuir.

sabadall.wordpress.com
twitter @sabadall

Quan urbanoporosi truca a les portes de la teva ciutat

BERNAT LLADÓ MAS

Fotografies de Berta Tiana
Cartografia de Maties Serracant

Per mitjà d'una expressió inventada, "urbanoporosi", descrivim una nova realitat urbana que es manifesta a la ciutat de Sabadell però que, segurament, seria extrapolable a molts pobles i ciutats de Catalunya. Una ciutat que cada vegada és més porosa; una ciutat que perd "ossada". Només cal passejar per la nostra ciutat per adonar-nos de la quantitat d'espais buits, desaprofitats, infrautilitzats i barrats que s'hi troben. Certament, una ciutat més porosa, menys densa, podria ser un signe positiu. A finals dels anys vuitanta i principis dels noranta es parlava de "l'esponjament urbà" com una pràctica urbanística desitjable; els centres històrics de la ciutat havien de "respirar" i calien actuacions encaminades en aquesta direcció. Avui en dia, l'esponjament o la major porositat de la trama urbana no respon a cap política pública deliberada sinó que és resultat de causes diverses. L'actual crisi econòmica, sens dubte, n'ha reforçat la tendència, però segurament el procés d'abandonament i deixadesa urbana ve de lluny. Així mateix, les actuacions que es portaren a terme aleshores, algunes socialment criticables, ampliaren l'espai públic existent (nous traçats urbans, places interiors, edificis públics); una situació molt diferent a la d'ara. Moltes parcel·les que han quedat desertes són de titularitat privada, i aquells espais que pertanyen a l'administració resten a l'espera de ser urbanitzats.

Aquest fenomen, que comença a tenir un abast certament preocupant, sovint ens passa desapercebut. Fins i tot l'administració local mira cap a una altra banda (ja sigui per manca de recursos, falta d'imaginació o poca iniciativa). Per aquest motiu, des del col·lectiu (Sa)badall, vàrem iniciar un projecte no només per registrar i analitzar aquest procés de deteriorament i abandonament urbà, sinó també per fer-lo perceptible a la resta de ciutadans. Ens semblava que, entre tots, havíem normalitzat un paisatge urbà que és del tot dissonant en relació amb les necessitats i els desigs de la gent. Per això calia ressaltar-lo, fer-lo visible. D'aquí que, entre altres coses, comencéssim a fotografiar la urbanoporosi.

Algunes de les coses que permet la fotografia és ordenar la realitat i crear una sensibilitat

nova. Ho diu el fotògraf Gabriele Basilico: "Crec que la fotografia permet, dintre de certs límits, reordenar el caos que tenim davant els nostres ulls, que és un aspecte comú i repetitiu del paisatge urbà contemporani". I més endavant afegeix: "Encara que la fotografia en definitiva no pugui canviar el destí de la ciutat, i molt menys influir de manera determinant en les decisions urbanístiques i polítiques, segueix essent important la possibilitat de crear una nova sensibilitat".¹

A partir del nostre propi arxiu fotogràfic (actualment d'unes 500 imatges de Sabadell) vam agrupar les arquitectures buides i els espais sense ús en cinc categories diferents; un primer pas per ordenar el caos. Unes categories que també utilitzarem en la elaboració de dos mapes en els quals es localitzen cada un dels espais o parcel·les buides. Més enllà d'aquest exercici analític, però, també volíem fer emergir aquesta sensibilitat nova que hauria de permetre repensar o reinventar els usos, les funcions i els règims d'aquests espais.

La sensibilitat pot tenir dues vessants: una d'instrumental, l'altra de poètica. Totes dues han estat resumides per Kevin Lynch, un urbanista atent tant a les qüestions mentals i psicològiques de la ciutat com al seu deteriorament físic: "Amagat darrere la façana amable de la vida, la presència del deteriorament ens preocupa: és una qüestió mental. Hi podria haver plaers i oportunitats pràctiques? Hi podríem arribar a conviure".²

Certament, el deteriorament és una "qüestió mental"; més enllà del deteriorament físic i objectiu, existeix una valoració subjectiva de la runa i la destrossa. El llindar més enllà del qual el deteriorament urbà és intolerable no és el mateix per a tothom. Però també és una "qüestió mental" en un altre sentit, fins i tot, més preocupant: podria la runa i el deteriorament urbà, és a dir, la urbanoporosi, ser l'indici d'un pensament urbanístic també ruïnós, buit i decadent? Fins a quin punt hi ha una correspondència entre l'estat de la nostra ciutat i l'estat mental dels qui la pensen, la gestionen i l'administren? Les oportunitats pràctiques que Lynch intueix que podrien existir entremig del terregall urbà exigeixen alguna cosa més que un pensament burocràtic i instrumental; com a mínim requereixen imaginació. I la imaginació no és una cosa que es pugui cultivar només des del poder; cal buscar-la entre la gent que voldria fer ús d'aquests espais però no pot; cal buscar-la en aquells àmbits en els quals la necessitat o la creativitat guien l'acció i el pensament.

A través del projecte Urbanoporosi, exposat parcialment durant els mesos de març a juny d'aquest mateix any 2012 a la sala d'exposicions de l'Alliance Française de Sabadell, volíem

1 Basilico, Gabriele (2007). *Arquitecturas, ciudades, visiones. Reflexiones sobre la fotografía*. Madrid: La Fábrica Editorial, p. 141 i 144.

2 Lynch, Kevin (2005). *Echar a perder. Un análisis del deterioro*. Barcelona: Gustavo Gili, p. 124).